

**Międzynarodowa konwencja o zwalczaniu i karaniu zbrodni apartheidu, Nowy Jork,
30 listopada 1973 r.**

(DzU z 1976r., nr 32, poz. 186, załącznik)

Państwa-Strony niniejszej konwencji

powołując się na postanowienia Karty Narodów Zjednoczonych, w której wszyscy członkowie zobowiązali się działać zarówno wspólnie, jak i osobno, we współpracy z Organizacją, w celu zapewnienia powszechnego poszanowania i przestrzegania praw człowieka i podstawowych wolności dla wszystkich ludzi, bez względu na ich rasę, płeć, język lub religię,

zważywszy, że Powszechna Deklaracja Praw Człowieka stanowi, że wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi pod względem swej godności i swych praw i że każdy człowiek ma wszystkie prawa i wolności zawarte w Deklaracji bez względu na jakiekolwiek różnice rasy, koloru skóry lub narodowości,

zważywszy, że w Deklaracji w sprawie przyznania niepodległości krajom i narodom kolonialnym Zgromadzenie Ogólne stwierdziło, iż proces wyzwania jest niepohamowany i nieodwracalny i że w interesie godności ludzkiej, postępu i sprawiedliwości należy położyć kres kolonializmowi i wszystkim przejawom segregacji i dyskryminacji, które mu towarzyszą,

przypominając, że zgodnie z Międzynarodową konwencją w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej państwa szczególnie potępiają segregację rasową i apartheid oraz zobowiązują się zapobiegać, zakazywać i zwalczać na terytoriach podlegających ich jurysdykcji wszelkie praktyki tego rodzaju,

przypominając, że w konwencji w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa pewne czyny, które mogą być zakwalifikowane także jako akty apartheidu, stanowią zbrodnie w obliczu prawa międzynarodowego,

przypominając, że według brzmienia konwencji o niestosowaniu przedawnienia wobec zbrodni wojennych i zbrodni przeciw ludzkości "niehumanitarne czyny wynikające z polityki apartheidu" są kwalifikowane jako zbrodnie przeciwko ludzkości,

przypominając, że Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych przyjęło szereg rezolucji, w których polityka i praktyki apartheidu zostały potępione jako zbrodnie przeciwko ludzkości,

przypominając, iż Rada Bezpieczeństwa podkreśliła, że apartheid, jego stałe nasilanie się i rozprzestrzenianie poważnie naruszają i zagrażają międzynarodowemu pokojowi i bezpieczeństwu,

przekonane, że Międzynarodowa konwencja o zwalczaniu i karaniu zbrodni apartheidu umożliwi podjęcie bardziej skutecznych środków na forum międzynarodowym i krajowym, w celu wyeliminowania i karania zbrodni apartheidu,

uzgodniły, co następuje:

Artykuł I

1. Państwa-Strony niniejszej konwencji oświadczają, że apartheid jest zbrodnią przeciwko ludzkości i że niehumanitarne czyny wynikające z polityki i praktyki apartheidu oraz podobna polityka i praktyki segregacji i dyskryminacji rasowej, określone w artykule II konwencji, są zbrodniami naruszającymi normy prawa międzynarodowego, a w szczególności cele i zasady Karty Narodów Zjednoczonych, i że stanowią one poważne zagrożenie dla międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

2. Państwa-Strony niniejszej konwencji ogłaszają za przestępcze te organizacje, instytucje i osoby, które dopuszczają się zbrodni apartheidu.

Niniejszy dokument został udostępniony dzięki uprzejmości Ośrodka
Upowszechniania Międzynarodowego Prawa Humanitarnego Biura Zarządu
Głównego Polskiego Czerwonego Krzyża - www.pck.org.pl

Artykuł II

W rozumieniu niniejszej konwencji wyrażenie "zbrodnie apartheidu", obejmujące politykę i praktyki podobne do segregacji oraz dyskryminacji rasowej, stosowane w Afryce Południowej, będzie miało zastosowanie do następujących czynów niehumanitarnych, popełnianych w celu tworzenia lub utrzymywania przewagi jednej grupy rasowej nad jakąkolwiek inną grupą rasową i systematycznego jej ciemnienia:

- a) odmawianie członkowi lub członkom grupy rasowej lub kilku grup rasowych prawa do życia i wolności osobistej:
  - i) przez zabójstwa popełniane na członkach jednej lub kilku grup rasowych,
  - ii) przez wyrządzanie członkom grupy lub kilku grup rasowych poważnej krzywdy cielesnej lub umysłowej przez gwałcenie ich wolności lub godności bądź poddawanie ich torturom, okrutnemu, niehumanitarnemu i upodlającemu traktowaniu albo karaniu,
  - iii) przez samowolne zatrzymywanie i nielegalne więzienie członków grupy lub kilku grup rasowych,
- b) rozmyślne narzucanie grupie lub kilku grupom rasowym warunków życia mających spowodować ich całkowite lub częściowe wyniszczenie fizyczne,
- c) podjęcie legislacyjnych lub innych środków mających uniemożliwić grupie lub kilku grupom rasowym uczestniczenie w życiu politycznym, społecznym, gospodarczym i kulturalnym kraju i rozmyślne tworzenie warunków uniemożliwiających pełny rozwój takiej grupy lub grup, w szczególności przez pozbawianie członków grupy lub kilku grup rasowych wolności i podstawowych praw człowieka, a mianowicie prawa do pracy, prawa do tworzenia legalnych związków zawodowych, prawa do nauki, prawa do opuszczania swego kraju i powrotu do niego, prawa do posiadania obywatelstwa, prawa do swobodnego poruszania się i wyboru miejsca zamieszkania, prawa do wolności myśli i słowa oraz prawa do swobodnego tworzenia pokojowych zrzeszeń i stowarzyszeń,
- d) podejmowanie wszelkich środków, w tym także legislacyjnych, zmierzających do podziału ludności według kryteriów rasowych przez tworzenie wydzielonych rezerwatów i gett dla członków grupy lub kilku grup rasowych, przez zakaz zawierania związków małżeńskich między osobami należącymi do różnych grup rasowych i przez wywłaszczanie nieruchomości należących do jednej lub kilku grup rasowych albo do ich członków,
- e) wyzyskiwanie pracy członków jednej lub kilku grup rasowych, w szczególności przez poddawanie ich pracy przymusowej,
- f) prześladowanie organizacji lub osób przez pozbawianie ich podstawowych praw i wolności z tego powodu, że są przeciwnikami apartheidu.

Artykuł III

Międzynarodowej odpowiedzialności karnej podlegają, bez względu na pobudki działania, osoby, członkowie organizacji i instytucji oraz przedstawiciele państwa, zarówno przebywający na terytorium państwa, w którym akty są dokonywane, jak i na terytorium jakiegokolwiek innego państwa, którzy:

- a) dokonują czynów wymienionych w artykule II niniejszej konwencji, biorąc udział w tych czynach i podlegają do nich bezpośrednio lub spiskują w celu ich dokonania,
- b) sprzyjają, zachęcają lub współdziałają w dokonaniu zbrodni apartheidu.

Artykuł IV

Państwa-Strony niniejszej konwencji zobowiązują się:

Niniejszy dokument został udostępniony dzięki uprzejmości Ośrodka Upowszechniania Międzynarodowego Prawa Humanitarnego Biura Zarządu Głównego Polskiego Czerwonego Krzyża - www.pck.org.pl

- a) do podjęcia wszelkich legislacyjnych lub innych środków niezbędnych do zlikwidowania, jak również zapobiegania powstaniu jakiegokolwiek poparcia dla zbrodni apartheidu oraz zbliżonej do niej polityki segregacji rasowej albo ich przejawów oraz do karania osób winnych popełnienia tej zbrodni,
- b) do podjęcia środków legislacyjnych, sądowych i administracyjnych, mających na celu ściganie, sądenie i karanie, zgodnie z posiadaną jurysdykcją, osób winnych lub oskarżonych o czyny określone w artykule II niniejszej konwencji, bez względu na to, czy przebywają one na terytorium państwa, w którym te akty zostały dokonane, i bez względu na to, czy są obywatelami tego lub innego państwa, czy też nie mają żadnego obywatelstwa.

Artykuł V

Osoby oskarżone o dokonanie czynów wymienionych w artykule II niniejszej konwencji mogą być sądzone przez właściwy sąd któregoś Państwa-Strony konwencji, który uzyska jurysdykcję w stosunku do tych osób, albo przez międzynarodowy trybunał karny, posiadający jurysdykcję w odniesieniu do tych Państw-Stron, które uznały tę jurysdykcję.

Artykuł VI

Państwa-Strony niniejszej konwencji zobowiązują się uznawać i wykonywać zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych decyzje podjęte przez Radę Bezpieczeństwa, które mają na celu zapobieganie, zwalczanie i karanie zbrodni apartheidu, jak również przyczyniać się do wykonywania decyzji podjętych przez inne właściwe organy Organizacji Narodów Zjednoczonych, zmierzających do osiągnięcia celów konwencji.

Artykuł VII

1. Państwa-Strony niniejszej konwencji zobowiązują się składać okresowo zespołowi utworzonemu zgodnie z artykułem IX konwencji sprawozdania dotyczące środków legislacyjnych, sądowych, administracyjnych i innych, które zostały podjęte w celu zrealizowania postanowień konwencji.

2. Teksty tych sprawozdań będą przekazywane za pośrednictwem Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych Specjalnemu Komitetowi do Spraw Apartheidu.

Artykuł VIII

Każde Państwo-Strona niniejszej konwencji może zwrócić się do któregoś Państwa-Strony z właściwych organów Organizacji Narodów Zjednoczonych o podjęcie środków zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych, które uzna ono za odpowiednie dla zapobiegania i zwalczania zbrodni apartheidu.

Artykuł IX

1. Przewodniczący Komisji Praw Człowieka powoła zespół złożony z trzech członków tej komisji, będących równocześnie przedstawicielami Państw-Stron niniejszej konwencji, w celu badania sprawozdań przedstawionych przez Państwa Strony, zgodnie z postanowieniami artykułu VII konwencji.

2. Jeżeli w skład Komisji Praw Człowieka nie wchodzi przedstawiciele Państw-Stron niniejszej konwencji albo jest ich mniej niż trzech, Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych, w porozumieniu ze wszystkimi Państwami-Stronami konwencji, wyznaczy przedstawiciela Państwa-Strony lub przedstawiciela Państw-Stron konwencji nie będących członkami Komisji Praw Człowieka, którzy będą brali udział w pracach zespołu utworzonego na mocy postanowień ustępu 1 niniejszego artykułu, do czasu wybrania do Komisji Praw Człowieka przedstawicieli Państw-Stron konwencji.

3. W celu rozpatrzenia sprawozdań złożonych zgodnie z artykułem VII zespół będzie mógł zbierać się na okres nie przekraczający pięciu dni bądź przed otwarciem, bądź po zamknięciu sesji Komisji Praw Człowieka.

Artykuł X

1. Państwa-Strony niniejszej konwencji upoważniają Komisję Praw Człowieka:
  - a) do wystąpienia z prośbą do organów Organizacji Narodów Zjednoczonych, aby przy przekazywaniu egzemplarzy petycji zgodnie z artykułem 15 Międzynarodowej konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej zwracały uwagę na skargi dotyczące czynów wymienionych w artykule II niniejszej konwencji,
  - b) do sporządzenia na podstawie sprawozdań kompetentnych organów Organizacji Narodów Zjednoczonych i sprawozdań składanych okresowo przez Państwa-Strony niniejszej konwencji listy osób, organizacji, instytucji i przedstawicieli państw, którzy są podejrzani o popełnienie zbrodni wymienionych w artykule II, jak również tych, przeciwko którym Państwa-Strony konwencji wszczęły postępowanie sądowe.
  - c) do wystąpienia z prośbą do właściwych organów Organizacji Narodów Zjednoczonych o udzielenie informacji na temat środków podjętych przez władze odpowiedzialne za administrację terytoriów powierniczych i terytoriów nie rządzących się samodzielnie oraz wszelkich innych terytoriów, do których odnosi się rezolucja 1514(XV) Zgromadzenia Ogólnego z dnia 14 grudnia 1960 roku, w stosunku do osób podejrzanych o popełnienie zbrodni wymienionych w artykule II i które uważa się za podlegające ich jurysdykcji terytorialnej i administracyjnej.

2. Do czasu osiągnięcia celów Deklaracji w sprawie nadania niepodległości krajom i narodom kolonialnym, która zawarta jest w rezolucji 1514 (XV) Zgromadzenia Ogólnego, postanowienia niniejszej konwencji w niczym nie ograniczają prawa do wnoszenia petycji przyznanego tym ludom przez inne dokumenty międzynarodowe lub przez Organizację Narodów Zjednoczonych oraz jej instytucje wyspecjalizowane.

Artykuł XI

1. Do celów ekstradycji czyny wymienione w artykule II niniejszej konwencji nie będą uważane za przestępstwa polityczne.

2. Państwa-Strony niniejszej konwencji zobowiązują się w takich przypadkach dokonać ekstradycji zgodnie z ich ustawodawstwem i obowiązującymi umowami.

Artykuł XII

Spory między Państwami-Stronami wynikające z interpretacji, stosowania lub wykonywania niniejszej konwencji, które nie zostaną rozwiązane w drodze rokowań, będą na wniosek Państw, które są stronami w sporze, przedstawione do rozstrzygnięcia Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości, chyba że strony w sporze uzgodnią inny sposób jego rozwiązania.

Artykuł XIII

Niniejsza konwencja jest otwarta do podpisu dla wszystkich państw. Każde państwo, które nie podpisze konwencji do czasu jej wejścia w życie, będzie mogło do niej przystąpić.

Artykuł XIV

1. Niniejsza konwencja podlega ratyfikacji. Dokumenty ratyfikacyjne będą złożone Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

2. Przystąpienie będzie dokonane przez złożenie dokumentu przystąpienia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł XV

Niniejszy dokument został udostępniony dzięki uprzejmości Ośrodka Upowszechniania Międzynarodowego Prawa Humanitarnego Biura Zarządu Głównego Polskiego Czerwonego Krzyża - www.pck.org.pl

1. Niniejsza konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia od daty złożenia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych dwudziestego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

2. W stosunku do każdego państwa, które ratyfikuje niniejszą konwencję lub przystąpi do niej po złożeniu dwudziestego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia, konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia od daty złożenia przez to państwo dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

Artykuł XVI

Każde Państwo-Strona może wypowiedzieć niniejszą konwencję w drodze pisemnego zawiadomienia skierowanego do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych. Wypowiedzenie stanie się skuteczne po upływie roku od daty otrzymania zawiadomienia przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł XVII

1. Każde Państwo-Strona może w każdym czasie zażądać rewizji niniejszej konwencji w drodze pisemnego zawiadomienia skierowanego do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

2. Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych zadecyduje w każdym przypadku, jakie środki należy podjąć w odniesieniu do tego rodzaju wniosku.

Artykuł XVIII

Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych będzie zawiadamiał wszystkie państwa:

- a) o podpisach, ratyfikacjach i przystąpieniach na podstawie artykułów XIII i XIV,
- b) o dacie wejścia w życie niniejszej konwencji zgodnie z artykułem XV,
- c) o wypowiedzeniach otrzymanych zgodnie z artykułem XVI,
- d) o zawiadomieniach skierowanych zgodnie z artykułem XVII.

Artykuł XIX

1. Niniejsza konwencja, której teksty angielski, chiński, hiszpański, francuski i rosyjski mają jednakową moc, będzie złożona w archiwach Organizacji Narodów Zjednoczonych.

2. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych przekaże uwierzytelniony tekst niniejszej konwencji wszystkim państwom.

